

Webinárium sorozat könyvtáros(tanár)oknak

Az OPKM új szakmai szolgáltatása¹

Webinárium

A webinárium műfaja ma már nem újdonság könyvtári és iskolai területen sem, számos példát találunk itthon és külföldön. Hazai jó gyakorlatként jó szívvel ajánljuk a Digitális Témahét² program webes előadásait³, a külföldi példák közül pedig az amerikai School Library Journal szemináriumait⁴. Ez utóbbi különösen könyvtárostanárok számára lehet érdekes, ahol egy-egy kiemelt téma kapcsán szerzők, kiadók, könyvtárosok és könyvtári szakemberek beszélgetését lehet figyelemmel kíséreni, s kérdezni is lehet tőlük a chat funkció segítségével.

A webes oktatás módszerei először a vállalati szférában kezdtek terjedni, vagyis a felnőttoktatásban. A webináriumot meg kell különböztetni a *webcasting*től (web+broadcast), mely egy online közvetített előadás, vagyis interakció nélküli, de ezt is ki lehet egészíteni a végén kérdésekkel. A *webinárium* (web+szeminárium) ezzel szemben épít a résztvevők foglalkozás közbeni aktivitására, fontos része a valós idejű jelenlét. Az aktuálisan használt rendszer lehetőségeitől és az oktató döntésétől függ, hogy a résztvevők számára egymásból mit tesz láthatóvá, milyen funkciókkal segíti az interaktivitást (pl.: név, kamerakép, képernyőkép, hang, magáncevegés). A rendszerek ezek rögzítését is lehetővé teszik, de az archivált felvétel megtekintése jelentősen más tanulási lehetőséget nyújt, mint egy webcast esetén. Mindezt azért is láttuk szükségesnek tisztázni, mert az egyre szaporodó, magukat webináriumnak nevező online oktatások nevükkel ellentétben nem feltétlenül webináriumok.⁵

A technika lehetőséget ad sokféle képzési formában való alkalmazásra: távoktatás során és kiegészítésként blended learning képzésben is lehet alkalmazni,

vagyis a hagyományos, személyes részvételen alapuló oktatást kiegészítő módon. Azonban fontos megjegyezni, hogy ennek a technikának a bevetése nem jelent önmagában automatikusan modern pedagógiai szemléletet, módszertant, hiszen azt az alkalmazás módja határozza meg.⁶

Az ötlet: OPKM iskolai könyvtári webinárium

Konferenciáinkról, szakmai napjainkról általában hiányérzettel távozzunk, akár előadók voltunk, akár résztvevők. Soha nem tudunk mindent megbeszélni, általában nincs idő, alkalom és mód arra, hogy a részleteket is megvitassuk. Miközben tudjuk, hogy:

- fontos a jó ötlet, a jó gyakorlatok megismerése (bár ezt megkapjuk egy hagyományos konferencián is);
- fontos, hogy kedvet kapjunk (ez szintén megvalósulhat, a konferencia erre is jó lehet, hiszen fellelkesít).

Amikor azonban elkezdünk a megvalósításon gondolkodni, akkor számos olyan kérdés merül fel bennünk, amire nem kaptunk válaszokat a konferencián:

- Hogyan állítsam be az adott alkalmazást?
- Mit tanítsak az adott témáról?
- Hogyan tanítsam a témát, és kinek?
- Milyen apróságok okozhatnak nehézséget?
- Milyen alternatívák merülhetnek fel?

A konferenciák másik nagy problémája, hogy oda kell utazni, az pedig idő és pénz. Ezt nem mindenki teheti meg, vagy nem mindenki akarja megtenni, főleg, ha nem egész napos konferenciáról van szó, csak egy rövidebb programról. Egyeztetésre, közös gondolkodásra, szakmai dolgaink és feladataink átbeszélésére pedig nagy szükség van.

A fenti problémákat átgondolva jutottunk arra a következtetésre, hogy szükség lenne olyan rövid, csupán egyórás interaktív alkalmakra, melyek során kisebb, ámde fontos témák kapcsán belemegyünk a részletekbe is. A kollégák kérdezhetnek egymástól, kipróbálhatnak fontos, aktuális és egyben innovatív dolgokat, s mindezt úgy, hogy nem kell utazni, mégis jelen lehet lenni.

Az igények

Az ötletéről megkérdeztük a könyvtáros(tanár) kollégákat egy egyszerű online kérdőívben, és 107 kitöltőtől kaptunk választ. 92%-ban egyértelműen jelezték, hogy részt vennének ilyenben, és a többi válaszadó is inkább bizonytalan volt, nem pedig elutasító.

Többféle témakörre rákérdeztünk, hogy lássuk, milyen tematikát tervezünk. Egyértelműen azok az opciók voltak népszerűek, amelyek a könyvtárpedagógiai munkát segítik. A kitöltők 80% felett választották a feladatkészítés, a differenciálás és a projekt támogatás témaköröket. A Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny feladatainak megbeszélése, az OPKM szolgáltatásai, gyűjteményi egységei 20% körüli érdeklődést mutattak, de ez a szám is kitett egy-egy szemináriumi csoportot.

Lehetőség volt arra is, hogy a kollégák maguk is javasoljanak témákat. Itt sokszor jelentek meg az olvasóvá neveléssel és az adminisztrációval (tankönyv, szabályzatok) kapcsolatos kérdések. Ezek azonban javarészt túl általános és nagy tematikák voltak, vagyis a webinárium kereteit szétfeszítették volna. Emellett már a kérdőívben is többen jelezték, hogy igény lenne arra is, hogy a webináriumok utólag visszanezhetők legyenek.

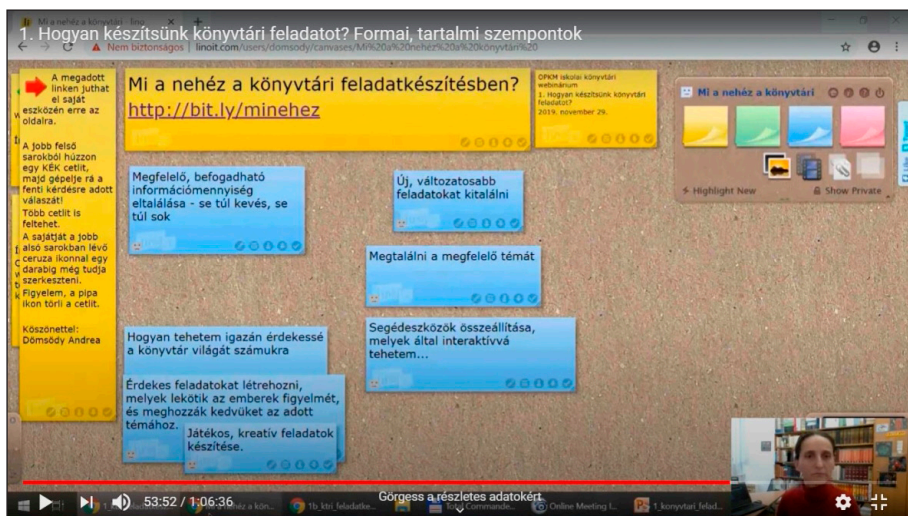
Az indulás, és amit a számok mutatnak

Az előbb ismertetett kérdőívre adott válaszokkal megerősítve 2019. november végén elindult egy újabb jó gyakorlat az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeumban (OPKM). Hagyományteremtő céllal, webinárium keretében invitáltuk közös gondolkodásra és szakmai munkára a könyvtárostanárokat és az iskolai könyvtárosok közösségét *OPKM iskolai könyvtári webinárium* című sorozatunk keretében.

Első alkalmunk címe: *Hogyan készítsünk könyvtári feladatot? Formai, tartalmi szempontok* volt. Egyrészt ez iránt volt az előzetes kérdőív alapján a legnagyobb érdeklődés, másrészt ezt láttuk eléggé kis témának ahhoz, hogy egyórás időkeretben a részleteket is megvitathassuk, illetve a formát és a szemináriumi vezetést is letehetjük.

Előzetesen 89-en jelölték ezt érdekesnek, de a meghirdetett két alkalomra csupán 26-an (15+11) jelentkeztek, és végül az első alkalmon 10-en, a másodikon pedig 9-en vettek részt. Ezt ugyan nem nevezhetjük tömegnek, de a tűzkeresztségen átestünk, és mindenképpen sikernek éltük meg. A kollégák közül többen aktívak voltak a műhelyfoglalkozáson, és úgy tűnt, hogy valóban hasznos segítséget kaptak.

Azóta már 10 témában tartottunk 18 alkalmat. Ez 199 jelentkezőt és 142 tényleges résztvevőt jelent. Természetesen vannak a sorozatnak állandó résztvevői, akik majdnem minden téma valamelyik alkalmán részt vesznek. Ez átlagosan 8 fős csoportokat jelent, a résztvevői létszám 1 és 14 között szóródik.

1. ábra - A webinárium szoftver felülete résztvevői nézetből.
A Linoit falújságra érkező posztok megbeszélése

Témák, célközönség

Mint ahogyan a cím is mutatja, ezt a szolgáltatást az OPKM elsősorban az iskolai könyvtárban dolgozó kollégáknak nyújtja. Vagyis kifejezetten fókuszálunk az OPKM kompetenciájába tartozó, és/vagy az iskolai könyvtárban jól használható témák feldolgozására. Ezek a témák viszont túlnyomó többségükben olyanok, amik más szakos pedagógusok és más könyvtártípusban dolgozó kollégák számára is használhatóak.

Ilyen például az *iskolai projekteket támogató szolgáltatások kialakítása*: ezt minden könyvtártípusban és könyvtárban lehet hasznosítani. A differenciált forrásalapú feladatokat pedig jó szívvel ajánljuk a pedagógus kollégáknak; hasznos lenne, ha ilyen típusú feladatokat állítanának össze.

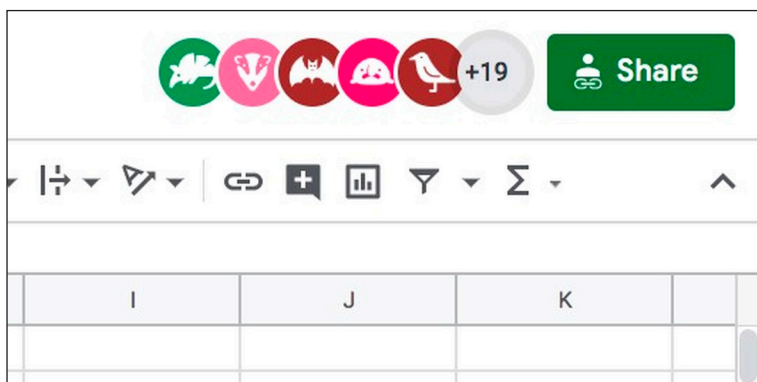
A webinárium indításának fontos célja volt az is, hogy a nem budapesti kollégákat is könnyebben el tudjuk érni, külön gondolva itt a határainkon túl élőkre is. Ezt a célt viszont eddig kevésbé értük el: a résztvevők nagy arányban fővárosiak, és eddig még csak egy határon túl élő kolléga jelentkezett be.

A webinárium forma

Ez az új szolgáltatás nemcsak új lehetőség a könyvtárostanárok és az iskolai könyvtárosok szakmai együttműködésére, hanem új szint hoz a webes szemináriumok életébe is: kilép az előadás-hozzászólás-élőszavas/chates reagálás köréből, és úgy válik interaktívvá, hogy az előbb említett hozzászólási lehetőségeken túl a résztvevők ténylegesen is alakítói a szemináriumnak.

A feladatmegoldás közös munkára, tudásmegosztásra és közös gondolkodásra épít, s nem utolsósorban valós idejű reflexiók is segítik a munkát. Tehát a résztvevők közösen dolgoznak a szemináriumi feladatokon, és közben bátran kérdezhetnek, együtt gondolkodhatnak, és a webinárium vezetője rögtön reagál, kiegészít, javasol. Az interaktivitást a webinárium programon túl külső alkalmazások is segítik: eddig a *Linoit falújság* (1. ábra), a *Google Dokumentumok* (2. ábra) és a *Mindmeister fogalmi térképszerkesztő* kollaboratív, vagyis együttesen szerkeszthető lehetőségét használtuk, de alkalmaztuk már a *Mentimetert* is az interaktivitás fokozására.

A kiegészítő alkalmazások kiválasztásánál elsődleges szempont volt, hogy a munkában való részvétel ne igényeljen bejelentkezést. Ennek egyik oka, hogy a webinárium alatt ne menjen el az idő a belépésekkel; a másik, hogy ilyen módon az anonimitás is biztosítható. A 2. ábrán látható, hogy a Google Dokumentumokban megosztott feladatlapban az előadó azonosítható (OPKM-logó és név), de a résztvevőket csak színes állatkák jelzik név nélkül.

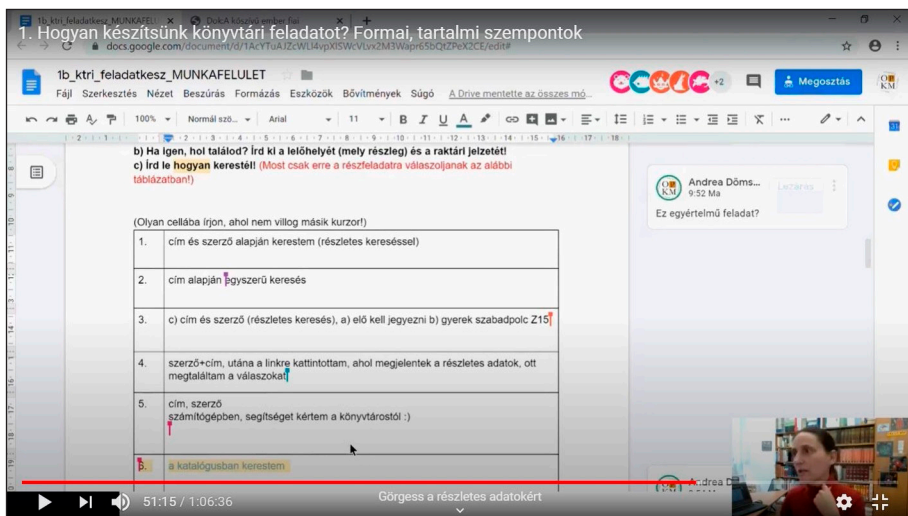
A webinárium elindításakor kiemelt cél volt, hogy ezek ne csak előadások legyenek, hanem hatékonyabb tanulási lehetőséget nyújtsanak. Témától függően igyekszünk úgy alakítani az egyórás webináriumot, hogy a résztvevők ne csak

higgyék, hogy értik a feladatot, a célt és a módszert, hanem kipróbálhassák, megtapasztalhassák az adott problémát, és tesztelhesék tudásukat. Például maguk is oldjanak meg diákoknak szánt feladatot, hogy ezáltal is megtapasztalhassák, hogy azt hogyan lehet jól és a diák számára érdekesen összeállítani. Ezután közösen próbáljuk átírni újabb, a résztvevők közös javaslata alapján születő változatra. Például: esetleg éppen a résztvevőknek kell egy netes hivatkozást elkészíteni, majd a felmerülő kérdések és a diskurzus nyomán születő tapasztalatok mentén meg tudjuk beszélni, hogy mi okozhat nehézséget a diákoknak.

A kollégáknak lehetőségük van ezekben a feladatmegoldásokban a részvételre, de nem kötelező, a megfigyelőket is szívesen látjuk. Márcsak azért is, mert a kollaboratív munkában való részvételhez nagyobb képernyő és/vagy nagyobb gyakorlat szükséges a párhuzamosan megnyitott ablakok, böngészőoldalak közötti váltogatásban, de mindig vannak a csoportban olyan kollégák, akiknek ez nem okoz gondot, így tudják a webinarium hatékonyságát növelni.

Az itt leírt munkaforma nagyon hasonlít egy valós részvételű szemináriumra, műhelymunkára, így a megszólaláshoz és a munkához való egyenlő hozzáférés érdekében a résztvevői létszámot 20 főben maximáltuk. Ez szükséges ahhoz, hogy a szóbeli közlést, a csevegőbe írt hozzászólásokat és a feladatok megoldását is követni tudja a műhelyvezető. A kezdő műhelyvezetőknek ilyen létszámkorlát mellett is nagy segítség, ha a csevegő ablakot egy segítő moderátor figyeli.

Végül minden webinarium után küldünk a résztvevőknek egy rövid kérdőívet, amit nagyon magas arányban töltenek ki a kollégák. Az ötfokozatú skálán a kollégák a webinarium formát átlagosan 4,7-re osztályozták, és nem kaptunk 3-asnál rosszabb értékelést.

2. ábra - A webinarium szoftver felülete résztvevői nézetből feladatmegoldás közben

A technika

Ma már sok, webinárium szervezésére alkalmas, előfizetéses és ingyenes platform érhető el a weben. Az általunk használt alkalmazás kiválasztásakor fontos szempont volt, hogy a résztvevők egyenlő eséllyel és könnyen vehessenek részt a programon: ne kelljen külön regisztrálni és programot telepíteni, továbbá ne járjon költséggel, hanem böngészőből megnyitható szoftverrel, minél egyszerűbben, ingyenesen lehessen csatlakozni a webináriumhoz. Ezek mellett az is fontos volt, hogy kéréstelen reklámok se jöjjenek a foglalkozás közben. Ezért erre a célra a *FreeConferenceCall* szoftvert választottuk, egyelőre működőképesnek tűnik.

Mint a legtöbb ilyen alkalmazásban, itt is van lehetősége az előadónak videót és hangot közvetíteni, valamint megosztani a képernyőjét. A résztvevők jelen lehetnek videóval, hanggal és a csevegőablakban is. Mindezt saját technikai lehetőségeik és szándékuk szerint. A tapasztalat azt mutatja, hogy kevés kolléga van jelen egyszerre képpel és hanggal. Ennek az oka bizonyára a webinárium rögzítése, hiszen a felvétel leállítása után többen szólnak hozzá a témához és kapcsolják be kamerájukat is.

A résztvevők regisztrációját és részvételét az OPKM honlapján segédletek és tanácsok is ösztönzik, valamint itt megtalálható az összes webináriummal kapcsolatos ismeretanyag. A visszajelzések alapján a kollégák többnyire elégedettek a szoftverrel, az ötfokozatú skálán 4,4-es átlaggal osztályozták.

Az alkalmak, időpontok

Az előzetes kérdőíven az alkalmas időszakra is rákérdeztünk, de a válaszok nem mutattak egyértelmű igényt, hasonló mennyiségű szavazatot kapott a délelőtt, a délután és az este is. Végül úgy döntöttünk, hogy az egyes témákat kétszer tartjuk meg, egymást követő napokon és két különféle időszokban. Vannak kollégák, akiknek munkaidőben, és vannak, akiknek a munkaidő utáni időszakban alkalmasabb. Ezt befolyásolja a munkabeosztásuk, családi életük, illetve az otthoni és a munkahelyi technikai feltételek megléte.

A kétszeri alkalom az előadónak is gyakorlási lehetőséget biztosít. A felvételeket visszanezve pedig eldöntheti, hogy melyik felvétel legyen nyilvános az OPKM YouTube-csatornáján.

A műhelyvezetők, a műhelyvezetői tevékenység

Az első öt témát Dömsödy Andrea tartotta, de azóta sikerült már más OPKM-munkatársat és az OPKM-től független könyvtárostanárt is megnyerni erre a feladatra. Azok a webináriumok is sikeresen megvalósultak, a jövőben mindenképpen igyekszünk még több kolléga jó gyakorlatát, tudását bemutatni ezen a felületen is.

A webinárium előadói, műhelyvezetői szemmel is tanulandó forma. Az első fontos tapasztalat, hogy nagyon nehéz úgy beszélni, és különösen előadni, moderálni és magyarázni, hogy nincs vagy minimális a visszajelzés a résztvevők felől. Egyrészt, ha a résztvevők nem kapcsolják be a kamerát, akkor nem látjuk a reakcióikat, másrészt, ha látjuk is a személyeket, ők is kisebb intenzitással adnak metakommunikatív jeleket a kamera felé, mint egy jelenléti beszélgetésben.

A foglalkozás tervezése is máshogyan zajlik, hiszen nem minden szemléltetési forma tud online közvetítéskor is jól működni. Hasznos, hogy a képernyőt meg lehet osztani, így könnyen, jó képminőséggel mutatható be prezentáció vagy bármelyik számítógépes alkalmazásban végzett tevékenység. Fizikai hordozón lévő képek, tárgyak viszont a kamerában kevésbé látszanak, nem adhatók körbe.

A kollaboratív alkalmazásokon keresztül lehetőség van a résztvevők közös munkájára, de ez nem egészíthető ki kics csoportos megbeszélésekkel. Ilyenkor az írásbeli kommunikációt lehet kihasználni, annak viszont más az idő- és szervezési igénye. A 20 fős létszámlimitet is azért vezettük be, hogy az interaktív munka, amely így párhuzamosan, de mégis egyénileg folyik, követhető legyen, s legyen mód a megoldások megbeszélésére, senki ne maradjon ki.

Hasznos, ha a műhelyvezető több képernyővel rendelkező számítógépen dolgozik. Ebben az esetben az egyik képernyőjét megosztja a résztvevőkkel, és ott helyezi el a publikus, bemutatásra szánt dokumentumokat, alkalmazásokat, a másikon pedig futtatja a webinárium szoftverét, hogy a résztvevők képe és a csevegőablak mindig látható legyen. Itt nyithatja meg vázlatát, a feladatok megoldását tartalmazó dokumentumot, valamint előkészítheti a később megosztandó felületeket is.

Webinárium tartáshoz érdemes számítógépünkön egy külön felhasználói fiókot létrehozni, ahol az asztalunkon, tálcánkon semmilyen személyes vagy munkahelyi információ nincsen. Fontos arra is figyelni, hogy másra nem tartozó információkat a böngészőnkbe beépülő programok, könyvjelzők is mutathatnak. A két képernyőnek, vagy akár a papíron lévő vázlatnak az a hátránya, hogy a webinárium vezetője nem néz folyamatosan a kamerába, ami a közelről történő kamerafelvételek miatt jól látható és a résztvevők számára szokatlan lehet. A webinárium rögzítése viszont nagy lehetőség az oktatói tevékenység fejlesztésére. Ritkán tudjuk saját magunk tanítási tevékenységét visszanezni. Legtöbbünknek ez csak a tanárképzés mikrotanításához kapcsolódó élmény, holott nagy önfejlesztési lehetőség rejlik benne.

A kérdőívek tanúsága szerint a résztvevők elégedettek a műhelyvezetőkkel. Az ötfokozatú skálán átlagosan 4,95-re értékelik munkájukat, és négyestől rosszabb osztályzatot nem kaptunk.

Az egyes szemináriumok elő- és utómunkálatai, konkrét felépítése

Előmunkálatok

A meghirdetett alkalmakra online űrlap segítségével lehet regisztrálni, erről minden regisztráló automatikus visszajelzést kap a rendszertől. Majd körülbelül 1 nappal a program előtt küldünk egy visszaigazolást, és 1 órával a kezdés előtt a postafiókjába érkezik egy újabb levél a konkrét belépési adatokkal és egy előzetes, ráhangoló feladattal/kérdéssel. A jelentkezők az űrlapon nyilatkoznak az adathasználathoz és a felvétel rögzítéséhez szükséges hozzájárulásukról, továbbá már itt lehetőségük van előzetes kérdések feltevésére. Az előzetes jelentkezés a létszámlimit miatt is fontos. És aki mégsem tud csatlakozni a webináriumhoz, lehetősége van az előzetesen elküldött elérhetőségeken lemondani a részvételt.

A webinárium felépítése

A szemináriumhoz a regisztrációt követően a kezdés előtt 15 perccel lehet csatlakozni, s aki ezzel a lehetőséggel él, kap feladatot is (ami már az előzetes az e-mailben szerepelt). A feladat kapcsán a résztvevő ráhangolódhat a témára és a szeminárium vezetéséhez elengedhetetlen visszajelzést adhat előzetes igényeiről, tapasztalatairól, valamint megfogalmazhatja a témával kapcsolatos véleményét, kérdéseit, elvárásait.

Például:

- Mit vár el egy könyvtári feladattól?
- Mennyire tartja fontosnak a tehetség gondozást?

Emellett ebben az időszámban zajlik a „hallózás”, vagyis lehetőség van az esetleges technikai hang- és képi problémák megoldására, hogy az alkalom pontosan, időben elkezdődhessen. Ezen felül itt hangzanak el a webinárium rögzítésével kapcsolatos információk is. Elmondjuk, hogy a webinárium felvétel során mit rögzít a rendszer és mit nem. Ez a szoftver a csevegőablakot nem veszi fel, de a megszólalók képét és hangját igen.

A szemináriumok általában egy rövid bevezető előadással kezdődnek, elméleti áttekintést, indoklást kapnak a résztvevők, majd folytatásként közös feladatmegoldás következik, melyben folyamatosan jelen van az előadó is, konkrét segítséget és szempontokat adva az egyes témák megoldásához. Emellett az alkalmak során a résztvevők folyamatosan tudják követni, hogy az előzetes elvárásokhoz képest hogyan változik a tudásuk és a véleményük a szeminárium alatt.

A webinárium során a résztvevők folyamatosan kérdezhetnek szóban vagy írott formában a csevegőben. Kérdéseiket, hozzászólásaikat vagy mindenkihez, vagy pedig külön a műhelyvezetőhöz intézhetik, ezáltal lehetőség van arra, hogy egyes problémákat a többiek bevonása és figyelmük elterelése nélkül lehessen megoldani.

Utómunkálatok

A szemináriumok után mindig van lehetőség a visszajelzésre online kérdőív segítségével. A kiküldött kérdőívre eddig a 142 résztvevőtől 97 választ kaptunk. Adataink alapján a résztvevők összességében innovatív, hasznos, felhasználóbarát és szemléletformáló alkalmaknak tartják a webináriumokat, sokan jelezték, hogy várják a folytatást.

Nagyon hálásak vagyunk a kollégáknak, hogy nemcsak pontoznak minket, hanem a szöveges értékelésre is szakítanak időt. Ez megerősít minket, és segíti további fejlődésünket.

A webináriumok alatt bemutatott prezentációk, segédanyagok a sorozat honlapján folyamatosan elérhetővé válnak.⁷ Emellett a webinárium videófelvételeit is közzéteszük az OPKM YouTube-csatornáján.⁸

Aki részese szeretne lenni egy hasznos, innovatív és jó hangulatú szakmai fórumnak, ne habozzon, regisztráljon, és vegyen részt a sorozat alkalmain. Mert együtt dolgozni és hatékonyan szakmázni jó!

Felhasznált irodalom

Ábrányi Henrietta: *AnyMeeting. Tanórák az interneten.* = Modern Nyelvoktatás, 20. évf. 2014. 1-2. sz. 133-136. p. https://epa.oszk.hu/03100/03139/00024/pdf/EPA03139_modern_nyelvoktatas_2014_1-2_133-136.pdf (2020.04.28.)

Dömsödy Andrea: *A könyvtárpedagógia elmélete és gyakorlata. Második kísérlet a téma összefoglalására.* Budapest, Könyvtárostanárok Egyesülete, 2018. 312 p.

Forgó Sándor: *Tudáskonstrukció és -megosztás közösségi hálózatokon.* Eger, EKF, 2013. 150 p. Online verzió: https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2011-0021_08_tudaskonstrukcio_es_megosztas_kozossegi_halozatokon_pdf/adatok.html (2020.04.28.)

Jegyzetek

1. E cikk rövidített verziója *OPKM iskolai könyvtári webinárium – egy hiánypótló szolgáltatás* címmel a Könyvtárvilág 2020. évi 2. számában jelent meg. <https://mke.info.hu/konyvtarvilag/2020/04/opkm-iskolai-konyvtari-webinarium-egy-hianypotlo-szolgalattas/6438/> (2020.04.28.)
2. <https://digitalistemahet.hu/> (2020.04.28.)
3. <https://www.youtube.com/channel/UCahf7OoqZpydB5-w1smiIRQ/videos> (2020.04.28.)
4. <https://www.slj.com/?subpage=Events> (2020.04.28.)
5. Ma még kevés kifejezetten a témáról szóló szakirodalmat találhatunk, de az alábbi publikáció megfelelő kiindulópont lehet: Ábrányi Henrietta: *AnyMeeting. Tanórák az interneten.* = Modern Nyelvoktatás, 20. évf. 2014. 1-2. sz. 133-136. p. https://epa.oszk.hu/03100/03139/00024/pdf/EPA03139_modern_nyelvoktatas_2014_1-2_133-136.pdf (2020.04.28.)
6. A témáról bővebben: Dömsödy Andrea: *A könyvtárpedagógia elmélete és gyakorlata. Második kísérlet a téma összefoglalására.* Budapest, Könyvtárostanárok Egyesülete, 2018. 143-146. p.
7. <https://www.opkm.hu/webi> (2020.04.28.)
8. <https://www.youtube.com/channel/UCdJq9LuoAgeRk3oUpKsll1w/featured> (2020.04.28.)